

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 April 1873, kl. 12 midd.

Betänkande, angående kurhusafgiftens upphörande och densamma ersättande med en personlig sjukvårdsafgift.

Till Bevillnings-Utskottet har Andra Kammaren hänvisat en derstädes af Herr *O. B. Olsson* väckt motion (N:o 30), hvori föreslås, att, der kurhus och lazarett finnas på samma plats, må sammanslås till en sjukvårdsanstalt med gemensam förvaltning och gemensamma räkenskaper; att den under namn af kurkusafgift till veneriska smittans hämmande nu utgående personela skatt må upphöra; och slutligen att landstingen må bemyndigas att efter behof påbjuda en »sjukvårds»- eller »lazarettsafgift» af högst 40 öre för man och 20 öre för qvinna, som erlægga mantalspenningar, att i vanlig ordning uppbäras och för hvarje sjukvårdsdistrikt till dess gemensamma sjukvårds- eller lazarettskassa ingå.

Till stöd för sitt förslag har motionären anført, bland annat, att den nuvarande benämningen å denna skatt — kurhusafgift — vore oegentlig, enär på de flesta ställen, särdeles i landsorten, den väl uttaxerades och bokfördes såsom kurhusafgift, men deremot till sin betydligaste del användes för lazarettens behof, hvaraf åter utbildat sig en bokföring, som vore särdeles invecklad; att, om än under föregående tider behofvet kunde hafva kräft särskilda sjukvårdsinrättningar för veneriska sjuka och särskilda skattebidrags utgörande för underhållet deraf, det likväl, med afseende å det uppoffrande nit för sjukvårdsanstalternas utvidgande och förbättrande, som på sednare tiden landstingen i allmänhet ådagalagt, vore fullt antagligt, att staten utan fara kunde öfverlemna hela kurhus-institutionen, likasom förut lazarett-institutionen, åt landstingens vård, så att inkomster, förvaltning, inventarier, kassa, räkenskaper och revision kunde blifva gemen-

samma för båda dessa slag af sjukvårdsinrättningar, der de befunno sig på samma plats, hvarigenom man icke heller skulle i någon mån försvåra statens kontroll öfver sjukvårdens handhafvande eller det tillfälle, staten borde ega att inhemta statistiska uppgifter angående de särskilda slagen af sjukvårdsanstalter; och slutligen att, ehuru fastighet samt kapital och arbete måste vidkännas de drygaste bidragen till sjukvårdens befrämjande, det likväl, då alla samhällets medlemmar deraf egde lika gagn och till dess åtnjutande hade lika rätt, ingalunda vore obilligt, att en personel afgift uttaxerades till upprätthållande af nödiga sjukvårdsanstalter, hvilken afgift dock, med hänsyn till den olika arbetsersättning, man och qvinna vanligen kunde betinga sig, och i öfverensstämmelse med den grundsats, som i fråga om de flesta andra personela skatter hos oss gjort sig gällande, icke, såsom den nuvarande kurhusafgiften, borde utgå med samma belopp af mankön och qvinkön.

Enligt nu gällande stadganden angående kurhusafgiften, hvilka innehållas i Kongl. kungörelsen den 11 April 1867, skall till veneriska smittans hämmande årligen af en hvar, som erlägger mantalspenningar, äfven utgöras en kurhusafgift, i Stockholms stad med högst femtio och minst tre öre, samt inom öfriga delar af riket med högst tjugufem och minst tre öre, lika för alla betalande inom hvarje kurhusdistrikt, efter dess behof; börande denna afgift af vederbörande inom distriktet bestämmas antingen till ett af nämnda belopp eller deremellan, men icke utan vid särdeles tvingande omständigheter fastställas till det högsta. Denna afgift skall inom hvarje kurhusdistrikt särskildt utgå och redovisas, alldeles skiljd från hospitalens och lazarettens fonder och räkenskaper; och skola de genom samma afgift inflytande medel i första rummet ovilkorligen begagnas för de, efter behof och öfverenskommelse, på ett eller flera ställen inom länet inrättade kurhusanstalter. Hvad af nämnda medel icke är för veneriska smittans hämmande erforderligt må derefter få användas för allmänna helsovården i länet, särdeles såsom bidrag till bestridande af lazarettens utgifter för svårare skador och sådana sjukdomstillfällen, som fordra kirurgisk behandling, hvaremot kurhusafgiften icke får användas till andra än nu uppgifna ändamål. Dessa medel förvaltas och redovisas af en, i enlighet med Kongl. instruktionen den 21 Oktober 1864, inom hvarje distrikt tillförordnad direktion. Det tillkommer landstinget, men i städer, som ej lyda under landsting, stadsfullmäktige att årligen ej mindre till beloppet fastställa den för året erforderliga afgift, än och granska räkenskaperna jemte styrelsen och förvaltningen af kurhusanstalterna samt derefter bestämma det bidrag, hvilket af uppkommande öfverskott å den influtna kurhusafgiften kan lazaretten meddelas. Slutligen

finnas i 1867 års kungörelse åtskilliga föreskrifter rörande uppställningen af räkenskaperna öfver kurhusmedlen samt om offentliggörandet af den berättelse, som skall inom hvarje distrikt afgifvas angående ofvan omförmälda granskning af kurhusens räkenskaper och hvad dermed står i sammanhang.

Motionärens första yrkande, eller att lazarett och kurhus, der de finnas på samma ställe, måtte förenas under en gemensam förvaltning. innefattar väl ett ämne, hvarmed det, strängt taget, icke lärer tillkomma Bevillnings-Utskottet att taga befattning, men då dessa särskilda slag af sjukvårdsanstalter, der de äro med hvarandra förenade, redan, på grund af bestämmelserna i Kongl. kungörelsen den 21 Oktober 1864 angående förändrade instruktioner för direktioner, läkare och sysslomän vid länens lazarett och kurhus, stå under förvaltning af en gemensam direktion och hafva gemensamma tjänstemän, torde den af motionären åsyftade ytterligare förenkling i förvaltningen kunna vinnas endast genom en förändrad lagstiftning angående de skattemedel, som under namn af kurhusafgift hittills uttaxerats och användts i första rummet för kurhusens behof och hvilken lagstiftning faller inom området för Bevillnings-Utskottets verksamhet.

Att genom en ändamålsenlig vård åt veneriske sjuke söka förekomma den veneriska smittans utbredande har med rätta ansetts vara af den vigt, att särskilda bestämmelser blifvit meddelade angående detta slags sjukvård, såsom att dylika patienter skola erhålla kostnadsfri vård å de sjukvårdsanstalter som för sådant ändamål skola vara inrättade inom hvarje län, under det regeln eljest är, att för patienter, som äro intagne å allmän sjukvårdsanstalt, viss betalning skall erläggas vare sig af den enskilde eller af vederbörande kommun. Men på samma gång staten uppställt denna fordran med afseende på de af länskommunerna anordnade kurhusinrättningar, har det jemväl ansetts billigt att för dessa anstalters bestånd medgifva en särskild beskattning. Detta är grunden för den nuvarande kurhasafgiftens utgörande; och då ur det allmännas synpunkt det, efter Utskottets förmenande, icke är tillrådligt att under närvarande förhållanden inskränka kurhusens verksamhet eller rubba grundsatsen om de der intagna patienternas kostnadsfria vård, erfordras naturligtvis tillgångar till bestridande af de härför uppkommande kostnader, och något annat sätt för anskaffande af dessa, än såsom hittills i allmänhet skett, genom en personel skatt, har motionären icke ifrågasatt, och Utskottet finner ej heller för sin del förändring i sådant afseende i någon mån vara påkallad af den hittills vunna erfarenheten om en personlig skatts uttagande i detta fall.

Men å andra sidan kan Utskottet ej heller neka, att, såsom motionären påpekat, den nuvarande kurhusafgiften på grund af bestämmelserna i 1867 års kungörelse till en rätt betydlig del användes för annat ändamål, än dess benämning antyder och ursprungligen dermed afsetts, i det den tillgodokommer den allmänna sjukvården. I detta afseende har Utskottet förskaffat sig upplysningar för de sednare åren, hvilka gifva vid handen, att af de under nedannämnda år influtna kurhusmedel användts för lazarettens behof:

år 1865	ungefär	24,3	proc.,
» 1866	»	28,7	»
» 1867	»	27,1	»
» 1868	»	26,0	»
» 1869	»	36,6	»
» 1870	»	24,0	»

Denna beräkning gäller hela riket, men om man betraktar de särskilda länen eller kurhusdistrikten, så finnas sådana, der lazarettens fått tillgodonjuta 50 procent och till och med derutöfver af den influtna kurhusafgiften, under det att i andra distrikt åter icke något bidrag alls kunnat af dessa medel lemnas till den allmänna helsovården. Af ofvanstående visar sig emellertid, att kurhusafgiften icke allenast *kan* enligt gällande föreskrifter, i den mån den icke erfordras för kurhusens behof, användas för den allmänna helsovården, utan ock för närvarande till ganska betydlig del vinner användning på sådant sätt, i följd hvaraf den, åtminstone på många orter inom riket, redan i verkligheten är att anse såsom en allmän sjukvårdsafgift.

Angående förvaltningen af de inflytande kurhusafgifterna samt deras användande för annat ändamål än för kurhusens behof äro emellertid nu meddelade sådana bestämmelser, som vid tillämpningen visat sig medföra oegentligheter och svårigheter, åtminstone i de fall der, såsom i åtskilliga landsorter är förhållandet, lazarett och kurhus äro med hvarandra förenade. Först och främst skola nemligen särskilda räkenskaper föras för kurhusen, hvilken särskilda räkenskapsföring i nyssnämnda fall i och för sig ingalunda kan vara behöflig och dessutom aldrig kan blifva riktigt noggrann, emedan fördelningen emellan lazarettet och kurhuset af en mängd gemensamma utgifter, såsom aflöningen till läkare och tjänstemän och andra förvaltningskostnader m. m. måste ske efter en beräkning, som alltid blifver i större eller mindre mån godtycklig. Uppköp af en mängd artiklar lära väl ock ske gemensamt för både lazarettet och kurhuset, och att med full säkerhet bestämma huru mycket af de

inköpta artiklarne åtgått för lazarettet eller kurhuset torde stundom vara ganska svårt och åtminstone i de flesta fall påkalla en mängd särskilda kontroller, hvilka endast hafva till syftemål att ligga till grund för beräkningen af hvad den ena eller andra afdelningen af sjukvårdsanstalten kostar. En dylik invecklad räkenskapsföring nödvändiggöres dock nu deraf, att det endast är så stor del af kurhusafgiften, som icke erfordras för kurhusets behof, som får tilldelas lazarettet, och att det är först sedan man till beloppet känner detta öfverskott, som det kan disponeras för den allmänna helsovården. Denna sistnämnda anordning synes Utskottet icke heller vara ändamålsenlig, ty den förhindrar de inflytande kurhusafgifternas användning i den mån sådant påkallas af den sjukvårdsinrättnings behof, hvarför de äro beräknade, och det är med noggrann efterlefnad af bestämmelserna i detta fall icke möjligt att förr än ett påföljande år taga någon del af kurhusmedlen i anspråk för lazarettets behof, sedan det, vid det föregående årets bokslut för kurhuset visat sig, till hvilket belopp det för detsamma umbärliga öfverskottet uppgått. Att sålunda hafva i sjukvårdsanstaltens kassa inneliggande medel, hvilka erfordras för bestridande af utgifter för lazarettets behof, men som icke få dertill användas förrän ett påföljande år, är onekligen en oegentlighet, och, efter hvad Utskottet erfarit, lärer svårigheten för lazarettets- och kurhusdirektionerna att ställa sig författningen i detta fall till noggrann efterrättelse ofta nog vara ganska stor och på vissa ställen hafva ledt derhän, att författningen icke heller blifvit i denna del tillämpad. Det har derföre syntts Utskottet vida lämpligare, såsom ledande till större enkelhet i förvaltningen, att låta dessa skattemedel ingå till en gemensam kassa för lazarettet och kurhuset der dessa lyda under en gemensam direktion, och att icke fordra särskild räkenskapsföring för dessa båda afdelningar af sjukvårdsanstalten. Då man bibehåller samma skyldighet som nu för länet eller sjukvårdsdistriktet, att, för hämmande af veneriska smittan, lemna kostnadsfri vård åt alla deraf angripna personer, kan genom den nyss antydda förändringen i räkenskapsföringen och dispositionen af ifrågasvarande skattemedel icke uppstå någon fara, att icke kurhusvården framdeles skulle blifva lika ändamålsenlig som hittills; varande för öfrigt den säkraste borgen för en tillfredsställande sjukvård så i ena som andra afseendet det allt mer och mer stegrade nit för sjukvårdens befrämjande, som, på sätt motionären erinrat och, enligt hvad Utskottet jemväl med synnerlig glädje anser sig böra erkänna, landstingen och de med dem jemförliga kommunala myndigheterna i våra större städer visat sig hafva ådagalagt.

Enligt Utskottets tanke borde således hvarje län eller sjukvårdsdistrikt få såsom bidrag till bestridande af den allmänna sjukvården, i mån af behof, uppbära en personel skatt, som skulle komma att ersätta den nuvarande kurhusafgiften och erhålla en mera egentlig benämning af *personlig sjukvårdsafgift*, vid hvars beviljande dock torde böra uttryckligen förklaras, att dess ändamål företrädesvis är att utgöra bidrag till den kurhusvård, som för den veneriska smittans hämmande är af nöden. Såsom Utskottet ofvan antydt, kan Utskottet icke annat än erkänna lämpligheten deraf att för ett så beskaffadt behof som det ifrågasvarande en personel skatt uttages, men på samma gång kan Utskottet icke bestrida giltigheten af de skäl, motionären anført för sitt förslag derom, att en sådan skatt må utgå med högre belopp för man än för qvinna. Fullkomligt enahanda skäl, som hittills gjort sig gällande vid påläggandet af de flesta andra personela skatter, såsom mantalspenningar, personlig skyddsafgift och fattigvårdsafgift, hvilka erläggas med dubbelt högre belopp af mannen än af qvinnan, torde böra vinna tillämpning äfven i detta fall, så att den personliga sjukvårdsafgiften må komma att af de särskilda könen uttaxeras efter samma grund, som med afseende å andra personela skatter företrädesvis iakttagits.

Innan Utskottet öfvergår till frågan om det maximum, som af Riksdagen bör fastställas för en dylik sjukvårdsafgift, vill Utskottet erinra, att den nuvarande kurhusafgiften under de sednare åren inom de flesta distrikt utgått med det högsta medgifna belopp, och under år 1869 endast i 7 af rikets 39 kurhusdistrikt varit lägre än 25 öre samt blott i ett enda distrikt understigit 20 öre. Vidare anser sig Utskottet böra omnämna, att i några län landstingen, jemte det kurhusafgiften faststälts till det högsta beloppet, beslutat, med stöd af 47 § i Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862, att utöfver kurhusafgiften för sjukvården uttaga en särskild personel skatt, som i ett sjukvårdsdistrikt utgjort det ganska betydliga beloppet af 15 öre på hvarje person. Så uttaxeras, bland annat, på grund af Gefleborgs läns landstings beslut, en särskild personel skatt såsom bidrag till det i Jerfsö inrättade hospitalet för spetälske. Då nu Riksdagen, genom att, såsom Utskottet är sinnadt föreslå, medgifva uttaxerandet af en personlig sjukvårdsafgift till visst belopp, torde betaga landstingen allt tillfälle att derutöfver pålägga några personela skatter för sjukvårdens behof, lærer det vara angeläget för Riksdagen att tillse, det maximum för sjukvårdsafgiften icke sättes lägre, än att man för sjukvården inom hvarje distrikt kan påräkna ungefärligen lika stora personela bidrag som hittills. De olika belopp, hvarmed skatten skulle utgöras af mankön och qvinkön, betinga ock såsom en nödvändig-

het att maximum höjes, för att samma inkomst som hittills skall kunna erhållas. Riksdagen är dock i sådant fall betryggad därför, att lands-tingen icke, såsom för närvarande, kunna för ifrågavarande behof besluta personela skatter till vida högre belopp än som kan anses lämpligt — en fråga hvars afgörande naturligare tillhör representationen, såsom den högsta beskattningsmyndigheten, än de särskilda underordnade myndig-heter, som hafva en viss beskattningsrätt på sig öfverläten.

I enlighet med hvad Utskottet sålunda anfört, har Utskottet ansett sig böra föreslå, att den personliga sjukvårdsafgiften må utgå för man med högst 50 öre och för qvinna med hälften af det belopp, som blifver fastställt för man. För Stockholms stad, der kurhusafgiften för närva-rande utgår med 50 öre för hvarje person, torde jemväl framdeles böra göras ett undantag från det i allmänhet bestämda maximum och den personliga sjukvårdsafgiften i Stockholm tillåtas uppgå till högst 1 R:dr per man. Att, såsom för den nuvarande kurhusafgiften, fastställa ett visst minimum, lärer deremot ej vara behöfligt. Inom den af Riksdagen ut-stakade gräns skulle den personliga sjukvårdsafgiftens belopp bestämmas i samma ordning som nu är stadgad rörande kurhusafgiften, och torde, i händelse Utskottets förslag om den personliga sjukvårdsafgiften bifalles, de föreskrifter, som kunna erfordras rörande sättet och ordningen för redovisningen af de genom nämnda afgift inflytande medel samt gransk-ningen af de sjukvårdsanstalters förvaltning, hvilka dessa medel tillgodo-kommit, böra öfverlemnas åt Kongl. Maj:t att meddela vid utfärdandet af den författning i ämnet, som kommer att blifva en följd af Riksdagens bifall till Utskottets förslag.

Med åberopande af hvad Utskottet nu yttrat, föreslår Utskottet alltså,

- I:o att Riksdagen, med upphäfvande af nu gällande stad-ganden angående kurhusafgiften, må besluta, att för den allmänna sjukvården inom hvarje län eller sjuk-vårdsdistrikt må för år 1874 och vidare årligen, intill dess annorlunda förordnas, af en hvar, som erlägger mantalspenningar, äfven utgöras en personlig sjukvårds-afgift särskildt för hvarje län eller sjukvårdsdistrikt i mån af dess behof; dock att denna afgift, som utgöres af qvinna med hälften af det belopp, som erlägges af man, icke må sättas högre än till 1 R:dr i Stockholms stad och 50 öre inom öfriga delar af riket för hvarje skattskyldig af mankön;

- 2:o att denna sjukvårdsafgift skall företrädesvis användas till beredande af kostnadsfri vård åt veneriske sjuke och till vidtagande i öfrigt af tjenliga åtgärder för den veneriska sjukdomens hämmande;
- 3:o att det må tillkomma landsting, men i städer, som ej i landsting deltaga, stadsfullmäktige, att årligen till beloppet fastställa den erforderliga personliga sjukvårdsafgiften, samt att de medel, som genom denna afgift inflyta, och hvilka ej få användas till annat än ofvan bestämda ändamål, må förvaltas och redovisas af en, i enlighet med de föreskrifter Kongl. Maj:t kan i nåder meddela, inom hvarje län eller sjukvårdsdistrikt tillförordnad direktion; och
- 4:o att Riksdagen må i underdånig skrifvelse, med anmälande af dessa beslut, hos Kongl. Maj:t tillika anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes utfärda allmän författning i ämnet, och dervid meddela de föreskrifter, som kunna vara erforderliga angående redovisningen af de genom den personliga sjukvårdsafgiften inflytande medel samt granskningen af de sjukvårdsanstalters förvaltning, hvilka dessa medel tillgodokommit.

Stockholm den 21 April 1873.

På Utskottets vägnar:

Gust. af Ugglas.

Reservation:

Af Herr *von Strokirch*: »Med Utskottet instämmande i dess beslut, sådant det finnes i föreliggande betänkande N:o 8, kan jag dock för min del ej gilla den vid ärendets behandling inom Utskottet rådande meningen,
att

att ett bifall till betänkandet skulle i viss mån äfvenledes tillerkänna laga bindande kraft åt de anförda motiven, åsyftande en inskränkning i tillämpningen af vissa delar i nuvarande förordning om landsting; hvilkens natur af civillag väl bort afhålla Bevillnings-Utskottet från hvarje sådant syfte, helst det med skäl torde kunna ifrågasättas, huruvida gränsen för Bevillnings-Utskottets verksamhet kan derhän utsträckas, att en motive-ring af ett bland dess betänkanden skulle kunna medföra inskränkning i tillämpningen af en civillag, som för öfrigt i detta hänseende ej för närvarande utgör föremål för någon Riksdagens pröfning.
